

مصطفی جعفری، سرمؤلف ارزیابی جهانی تغییر اقلیم (IPCC)، برنده مشترک
 جایزه صلح نوبل در سال ۲۰۰۷ میلادی، عضو هیئت علمی و مشاور تغییر
 اقلیم، مجری تدوین استراتژیک برنامه کلان تحقیقات تغییر اقلیم
 پست الکترونیکی: mostafajafari@rifr-ac.ir

تصمیمات شرم‌الشیخ در مورد تغییر اقلیم چه بود؟

بیست و هفتمین کنفرانس معاهدین کنوانسیون تغییر اقلیم (COP27) در تاریخ ۶ تا ۲۰ نوامبر سال ۲۰۲۲ میلادی (۱۵ تا ۲۹ آبان ۱۴۰۱) در شرم‌الشیخ مصر برگزار شد. روز دوشنبه ۷ نوامبر ۲۰۲۲، رهبران بیش از ۲۵ کشور و ۲۰ سازمان، «اتحاد بین‌المللی تاب‌آوری در برابر خشک‌سالی» را برای تسریع اقدامات و کمک به کشورها برای آمادگی بهتر برای خشک‌سالی‌های آینده راه‌اندازی کردند. رهبران همه بخش‌ها متعهد شدند، تغییراتی را در نحوه مقابله جهان با خطرات فزاینده ناشی از خشک‌سالی ایجاد کنند تا با حرکت از وضعیت واکنش اضطراری فعلی به ایجاد تاب‌آوری طولانی‌مدت دست یابند.

براساس آخرین گزارش تعداد خشک‌سالی‌ها که توسط UNCCD جمع‌آوری و ارائه شده، خشک‌سالی‌ها از سال ۲۰۰۰ به میزان ۲۹ درصد افزایش یافته و هر ساله حدود ۵۵ میلیون نفر را تحت تأثیر قرار داده است. در گزارش هیئت بین‌الدول تغییر اقلیم (IPCC) مطرح شده است که خشک‌سالی‌های آینده با تکرار بیشتر، شدیدتر و طولانی‌تر خواهند بود. اگرچه در این شرایط، نقش تغییرات آب‌وهوایی حائز اهمیت است، نباید نحوه مدیریت منابع آب و خاک را، که خود نقش کلیدی دارند، از نظر دور داشت. بین سال‌های ۱۹۰۰ تا ۲۰۱۹، خشک‌سالی، ۲/۷ میلیارد نفر را در سراسر جهان تحت تأثیر قرار داد و منجر به مرگ ۱۱/۷ میلیون نفر شد.

یکی از تصمیمات (CP.27) نکات مورد اشاره و تأکید «برنامه اجرایی شرم‌الشیخ» بود با تأکید بر سایر تصمیمات کنفرانس و تصمیمات مرتبط با پروتکل کیوتو و نیز موافقت‌نامه پاریس، بعضی موارد را مورد توجه ویژه قرار داده است.

بر محوریت «علم» گزارش‌های ارزیابی ششم گروه‌های دو و سه IPCC مورد استقبال قرار گرفته و بر اهمیت علوم موجود در زمینه اقدامات اجرایی و سیاست‌گذاری اقلیمی تأکید و به خلأهای موجود در گزارش‌های اقلیمی سال ۲۰۲۲ میلادی برنامه محیط‌زیست ملل متحد (UNEP) و سازمان جهانی هواشناسی (WMO) در زمینه سازگاری و انتشار اشاره شده است.

همچنین، دوباره بر این نکته تأکید شد که تأثیرات منفی تغییرات آب‌وهوایی با افزایش دمای ۱/۵ درجه سلسیوس در مقایسه با افزایش ۲ درجه سلسیوس بسیار کمتر خواهد بود و مقرر شد، برای محدود کردن دما تلاش‌های بیشتری شود. سایر عناوین مورد بررسی و تأکید را می‌توان به‌صورت خلاصه به شرح زیر ارائه داد.

شرکت‌کنندگان در کنفرانس، ضمن تشکر از سران دولت‌هایی که در شرم‌الشیخ پیش‌قدم شدند، بر موضوع سرعت‌بخشی در اقدامات و تقویت اهداف با توجه به اصول و اهداف پروتکل کیوتو، موافقت‌نامه پاریس، پیمان اقلیمی گلاسگو و سایر تصمیمات مرتبط، تأکید کردند و آن را امری ضروری دانستند.

با محوریت «انرژی» و با تأکید بر فوریت کاهش سریع و پایدار انتشار جهانی، اعضای متعهد بر اقدام سریع و مؤثر در تمام بخش‌ها، با به‌کارگیری تمام روش‌های ممکن از جمله انرژی‌های پایدار و کم‌انتشار و مشارکت در انتقال عادلانه انرژی و نیز به‌کارگیری انرژی‌های پاک تأکید کردند.

براساس نظرات کارشناسی مشخص شد، برای محدود کردن افزایش دما به ۱/۵ درجه سلسیوس، نیاز است اقدامی سریع، عمیق و پایدار برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای به میزان ۴۳ درصد تا سال ۲۰۳۰ در مقایسه با میزان آن در سال ۲۰۱۹ انجام شود.

براساس یافته‌های ارائه‌شده در گزارش ارزیابی ششم گروه کاری دوم IPCC، فاصله موجود بین سطوح فعلی سازگاری و سطوح موردنیاز برای پاسخگویی به اثرات نامطلوب تغییرات آب‌وهوایی قابل توجه است، اعضای متعهد نگرانی جدی خود را در این زمینه ابراز کردند.

اعضای متعهد نگرانی شدید خود را با توجه به اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های ارزیابی ششم گروه‌های کاری دوم و سوم IPCC بیان کردند. این گزارش‌ها بر تغییر، گرانتر فزاینده، دامنه و فرکانس و آسیب مرتبط با اثرات نامطلوب تغییرات اقلیمی و در نتیجه ویرانگری اقتصادی و خسارت‌های غیراقتصادی، از جمله جابه‌جایی اجباری و تأثیرات بر میراث فرهنگی، تحرک انسان و زندگی و معیشت جوامع محلی و نیز بر اهمیت

پاسخ کافی و مؤثر به ضرر و زیان تأکید می‌کند. از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۷، خشک‌سالی، خسارت‌های اقتصادی حدود ۱۲۴ میلیارد دلار در سراسر جهان به همراه داشته است، این برآورد بدون احتساب هزینه‌هایی است که در رنج و زندگی انسان‌ها ایجاد شده است. اعضا بر نیاز به رسیدگی و توجه به شکاف‌های موجود در سیستم مشاهده آب‌وهوای جهانی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، تأکید می‌کنند و می‌پذیرند که یک سوم جهان، از جمله شصت درصد آفریقا، به خدمات هشدار اولیه و اطلاعات آب‌وهوا دسترسی ندارند و قادر به تبادل سیستمی خدمات اقلیمی نیستند.

اعضا تأکید کردند که اجرا و پیاده‌سازی و طی مسیرهایی به سوی گذار و دستیابی به راه‌حل‌های پایدار و عادلانه برای بحران آب‌وهوا، باید براساس گفت‌وگوی اجتماعی معنادار و مؤثر و مشارکت همه ذی‌نفعان باشد و خاطر نشان می‌کنند که گذار جهانی به انتشار کم، فرصت‌ها و چالش‌هایی را برای پایداری، توسعه اقتصادی و ریشه‌کنی فقر فراهم می‌کند.

اعضا با برجسته‌سازی نقش سرمایه‌گذاری اشاره کردند، باید تا سال ۲۰۳۰، حدود ۴ تریلیون دلار در سال در انرژی‌های تجدیدپذیر سرمایه‌گذاری شود تا بتوان تا سال ۲۰۵۰ به انتشار خالص صفر دست یافت، علاوه بر این، انتظار می‌رود تحول جهانی به یک اقتصاد کم‌کربن مستلزم سرمایه‌گذاری حداقل ۴ تا ۶ تریلیون دلار آمریکا در سال است.

اعضا با تأکید بر اهمیت انتقال فناوری و توسعه و استقرار آن، از اولین برنامه کاری مشترک کمیته اجرایی فناوری و مرکز و شبکه فناوری اقلیم، برای ۲۰۲۳-۲۰۲۷، که تغییرات دگرگونی موردنیاز برای دستیابی به اهداف کنوانسیون و موافقت‌نامه پاریس را تسهیل می‌کند، قدردانی کردند و طرفین و ذی‌نفعان را به همکاری و تعامل با این کمیته برای حمایت از اجرای فعالیت‌های برنامه کاری مشترک، از جمله نیازسنجی‌های فناوری، برنامه‌های عملیاتی و نقشه‌های راه و یافته‌های موجود در آن دعوت کردند.

اعضا به شکاف‌ها و نیازهای موجود در کشورهای در حال توسعه اشاره کردند و از کشورهای توسعه‌یافته خواستند که حمایت از ظرفیت‌سازی بلندمدت با محوریت کشور را افزایش دهند، از این طریق، امکان افزایش اثربخشی، موفقیت و پایداری آن فراهم خواهد شد.

اعضا بر مشارکت و به‌دست آوردن سهم لازم در ارزیابی برنامه‌های بلندمدت و اهداف جهانی کنوانسیون تأکید کردند و آن را بسیار مهم دانستند. اعضا، ضمن استقبال از پیام‌های کلیدی به‌دست‌آمده در مذاکرات مربوط به اقیانوس‌ها، خواستار تداوم این مذاکرات در سال ۲۰۲۳ شدند و سایرین را تشویق کردند تا در اهداف ملی اقلیم خود اقدامات مبتنی بر اقیانوس‌ها را نیز مورد توجه قرار دهند و زمینه اجرایی آنها را فراهم کنند.

در محوریت جنگل، با در نظر گرفتن حمایت‌های کافی و قابل پیش‌بینی برای کشورهای در حال توسعه عضو، هدف اعضا به‌طور جمعی، کاهش پوشش و از دست دادن کربن باشد و سعی کنند، ضمن توقف تخریب در معکوس نمودن و تقویت پوشش متناسب با شرایط ملی و مطابق با هدف نهایی کنوانسیون، که در ماده ۲ نیز بیان شده است، اقدام نمایند. همچنین، اعضا را تشویق می‌نمایند تا در صورت لزوم، «راه‌حل‌های مبتنی بر طبیعت» یا «هیافت‌های مبتنی بر اکوسیستم» را در نظر بگیرند و رویکردهای مبتنی بر قطعنامه ۵/۵ مجمع محیط‌زیست سازمان ملل متحد، برای اقدامات کاهش و انطباق آنها با حصول اطمینان از ضمانت‌های اجتماعی و محیط‌زیستی مربوطه را مورد بررسی و اقدام قرار دهند.

در زمینه کشاورزی نیز، با استقبال از تأسیس کار مشترک چهارساله شرم‌الشیخ برای «کشاورزی و امنیت غذایی»، همچنین ایجاد پورتال آنلاین شرم‌الشیخ تحت کار مشترک و با تصمیم CP.27، اعضا را به برخورد فعال و بهره‌گیری از این امکانات تشویق کردند. همچنین، برای تقویت و افزایش اجرا و اقدام توسط ذی‌نفعان غیرمتعهد و غیرعضو کنوانسیون، بر مشارکت ذی‌نفعان غیرمتعهد در اقدام اقلیمی تأکید و اعلام کردند برای تکمیل و گسترش و به‌کارگیری نقش حیاتی آنها، نقش محوری دولت‌ها را در عمل به اقدامات تغییر اقلیم در چهارچوب کنوانسیون، پروتکل کیوتو و موافقت‌نامه پاریس به رسمیت می‌شناسند.